

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Рэктар установы адукацыі «Беларускі
дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт»

В.Ю.Шуцілін

27 10 2020 г.

Рэгістрацыйны № УД 4618-20/уч.

Гісторыя дзяржавы і права Беларусі

Вучэбная праграма установы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці

1-24 01 02 «Правознаўства»

Вучэбная праграма складзена на аснове Адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі АСВА 1-24 01 02-2013 спецыяльнасці «Правознаўства», Тыповой вучэбнай праграмы, зацверджанай 05.12.2018 г., рэгістрацыйны № ТД-Е.809/тып.

СКЛАДАЛЬНІК:

Лянцэвіч В.М., дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі права установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт», кандыдат гістарычных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай тэорыі і гісторыі права установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт»
(пратакол № 2 ад 29.09 2020 г.)

Навукова-метадычным саветам установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт»
(пратакол № 1 ад 21.10 2020 г.)

Тлумачальная запіска

«Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» з'яўляецца адной з базісных дысцыплін агульнаметадалагічнага характару. Ад добрага засваення дысцыпліны залежыць, ці будзе будучы юрыст бачыць пераемнасць у развіцці права і дзяржаўных інстытутаў той дзяржавы, грамадзянінам якой з'яўляецца, як добра ён будзе бачыць вытокі крымінальнага, цывільнага, працэсуальнага права (і г.д.), якое дзейнічае ў Рэспубліцы Беларусь сёння і, у рэшце, якім чынам будзе фарміравацца яго грамадзянская пазіцыя. Асноўнай *мэтай* выкладання вучэбнай дысцыпліны «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» з'яўляецца фарміраванне ўмоў для ўзнікнення ў студэнтаў канцэптуальнага юрыдычнага мыслення, засваення асноўных катэгарыяльных паняццяў і асноўных канцэпцый, распрацаваных гісторыка-прававой навукай як неабходнай метадалагічнай базы для паспяховага авалодання ведамі, неабходнымі будучаму юрысту, а таксама фарміраванне ў студэнтаў актыўнай грамадзянскай пазіцыі.

Задачы вучэбнай дысцыпліны: усведамленне важнейшых этапаў, прычын і ўмоваў гістарычнага развіцця дзяржавы і права Беларусі; характэрных рыс і асаблівасцей грамадска-палітычнага ладу, сістэмы органаў улады, судовых органаў, тэндэнцый у праве, змяненняў у заканадаўстве перыяду старажытных беларускіх дзяржаў, Вялікага Княства Літоўскага, Рэчы Паспалітай, Расійскай імперыі; даследаванне дзяржаўна-прававога развіцця Беларускай ССР у кантэксце СССР і дзяржаўна-прававога будаўніцтва Рэспублікі Беларусь.

Месца вучэбнай дысцыпліны ў сістэме падрыхтоўкі спецыяліста з вышэйшай адукацыяй, сувязі з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі, уключаючы вучэбныя дысцыпліны кампанента установы вышэйшай адукацыі, дысцыпліны спецыялізацыі: «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» – вучэбная дысцыпліна дзяржаўнага кампанента; звязаная з такімі вучэбнымі дысцыплінамі, як «Агульная тэорыя права», «Канстытуцыйнае права», «Гісторыя палітычнай і прававой думкі Беларусі».

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» фарміруюцца наступныя кампетэнцыі:

акадэмічныя кампетэнцыі:

- АК-1. Умець прымяняць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных задач;

- АК-2. Валодаць сістэмным і параўнальным аналізам;

- АК-3. Валодаць даследчымі навыкамі;

- АК-4. Умець працаваць самастойна;

- АК-5. Быць здольным выпрацоўваць новыя ідэі (валодаць крэатыўнасцю);

- АК-6. Валодаць міждысцыплінарным падыходам пры вырашэнні праблем;

- АК-9. Умець вучыцца, павышаць сваю кваліфікацыю на працягу ўсяго жыцця;

сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі:

- САК-1. Валодаць якасцямі грамадзянскасці;
- САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння;
- САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобасным камунікацыях;
- САК-5. Быць здольным да крытыкі і самакрытыкі;
- САК-6. Умець працаваць у камандзе;
- САК-7. Выконваць патрабаванні прававых актаў у прафесійнай і іншых сферах сваёй жыццядзейнасці;
- САК-8. Выконваць правілы прафесійнай этыкі;

прафесійныя кампетэнцыі:

- ПК-1. Абараняць гарантаваныя Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь і іншымі заканадаўчымі актамі асабістыя правы і свабоды, сацыяльна-эканамічныя і палітычныя правы грамадзян, канстытуцыйны лад Рэспублікі Беларусь, дзяржаўныя і грамадскія інтарэсы;
- ПК-73. Выкладаць юрыдычныя і эканамічныя дысцыпліны на сучасным навукова-тэарэтычным і метадычным узроўнях ва ўстановах агульнай сярэдняй і сярэдняй спецыяльнай адукацыі;
- ПК-74. Ажыццяўляць прававую і эканамічную асвету.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнты павінны:

Ведаць

- канцэптуальныя асновы гісторыі дзяржавы і права Беларусі;
- асноўныя этапы і храналагічную паслядоўнасць развіцця беларускай дзяржаўнасці;
- асноўныя катэгорыі, паняцці, дасягненні, якія характарызуюць гістарычнае развіццё прававой культуры Беларусі;
- прававыя крыніцы, асаблівасці функцыянавання і гістарычнага развіцця дзяржаўных органаў і заканадаўства;
- эвалюцыю прававога становішча насельніцтва;
- характэрныя рысы і асаблівасці гістарычнага развіцця найбольш важных прававых інстытутаў і галін права.

Умець:

- характарызаваць найбольш важныя дасягненні прававой культуры беларускага народа;
- выяўляць аб'ектыўныя заканамернасці эвалюцыі прававых інстытутаў.

Мець навыкі:

- тлумачыць праблемныя пытанні гісторыі дзяржавы і права Беларусі і аргументаваць уласную пазіцыю;
- выкарыстоўваць атрыманыя веды для паспяховага засваення галіновых юрыдычных дысцыплін і фарміравання навуковага светапогляду;
- засваення гісторыка-прававога матэрыяла;
- валодання агульнымі для юрыспрудэнцыі катэгорыямі і па комплексам навуковых ведаў па гісторыі дзяржавы і права Беларусі.

Валодаць:

-асноўнымі метадамі спосабамі і сродкамі атрымання, перапрацоўкі гісторыкам прававой інфармацыі.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі: дзённая, завочная, завочная скарачаная.

Агульная колькасць і колькасць аўдыторных гадзін, якія адводзяцца на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны ў адпаведнасці з вучэбным планам установы вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці (накірунку спецыяльнасці):

- вучэбны план курса дзённай формы адукацыі прадугледжвае 208 гадзін, з іх 96 аўдыторных гадзін. Лекцыйны курс разлічаны на 62 вучэбныя гадзіны (з іх 6 гадзін КСР), а цыкл семінарскіх заняткаў – на 34 вучэбныя гадзіны (з іх 4 гадзіны КСР);
- для завочнай формы адукацыі прадугледжана 208 гадзін, з іх 24 аўдыторныя гадзіны. Лекцыйны курс разлічаны на 16 вучэбных гадзін, а цыкл практычных заняткаў – на 8 вучэбных гадзін;
- для завочнай формы адукацыі на базе ССА прадугледжана 154 гадзіны, з іх 14 аўдыторных гадзін. Лекцыйны курс разлічаны на 10 вучэбных гадзін, а цыкл практычных заняткаў – на 4 вучэбныя гадзіны;
- для завочнай формы адукацыі (ВШУБ) прадугледжана 208 гадзін, з іх 20 аўдыторных гадзін. Лекцыйны курс разлічаны на 12 вучэбных гадзін, а цыкл практычных заняткаў – на 8 вучэбных гадзін;

Размеркаванне аўдыторнага часу па відам заняткаў, курсам, семестрам:

Форма атрымання адукацыі	Курс	Семестр	Колькасць аўдыторных гадзін	
			лекцыі	семінарскія/ практычныя заняткі
дзённая	1	2	62	34
завочная	1	1, 2	16	8
завочная на базе ССА	1	1	10	4
завочная (ВШУБ)	3	1, 2	12	8

Формы бягучай атэстацыі па вучэбнай дысцыпліне: праверка рэфератаў, тэстаў, вуснае і пісьмовае апытанне, заслухоўванне дакладаў, праверка пісьмовых кантрольных работ.

Змест вучэбнага матэрыялу

Тэма 1. Уводзіны. Прадмет гісторыі дзяржавы і права Беларусі і яго асаблівасці. Гістарыяграфія, перыядызацыя

Прадмет і задачы гісторыі дзяржавы і права Беларусі. Характэрныя рысы, асаблівасці і тэндэнцыі ў развіцці навукі гісторыі дзяржаваў і права Беларусі. Паходжанне назвы «Беларусь». Гістарыяграфія навукі «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі». Перыядызацыя гісторыі дзяржавы і права Беларусі.

Тэма 2. Грамадска-палітычны лад і права ў Беларусі ў перыяд усталевання дзяржаўнасці ўсходніх славян (IX – першая палова XIII ст.)

Утварэнне старажытных дзяржаў на тэрыторыі Цэнтральнай і Усходняй Еўропы. Асноўныя канцэпцыі паходжання беларускай дзяржаўнасці. Асаблівасці працэса дзяржаваўтварэння на Беларусі.

Грамадскі і палітычны лад старажытных дзяржаў-княстваў на тэрыторыі сучаснай Беларусі. Насельніцтва. Этнічны і сацыяльны склад. Фарміраванне асноўных класаў і сацыяльных груп. Феодалы, феадальна-залежныя сяляне, мяшчане і інш.

Асаблівасці дзяржаўнага ладу Полацкага, Тураўскага, Навагародскага і іншых княстваў. Княжацкая ўлада: паходжанне, наступніцтва, абранне, страта княжацкай улады. Княжацкая дружина. Веча: паняцце, паходжанне, састаў, спосабы склікання, кампетэнцыя. Цэнтральныя і мясцовыя органы кіравання. Судовая ўлада.

Крыніцы права. Першыя помнікі права. «Руская праўда»: паходжанне, састаў, крыніцы. Княжацкія ўставы. Дагавор Смаленскага, Полацкага і Віцебскага княстваў з Рыгай, Гоцкім берагам і нямецкімі гарадамі 1229 г. Дагавор князя Гердзена з Інфлянцкім ордэнам і гарадамі Рыгай, Полацкам і Віцебскам 1263 г. Дагавор Полацкага Ізяслава з Інфлянцкім ордэнам і гарадамі Рыгай, Полацкам і Віцебскам (каля 1265 г. і інш.).

Сутнасць звычайнага і пісанага права. Характэрныя рысы старажытнага звычайнага права. Крымінальнае права. Злачынствы і іх класіфікацыя. Пакаранне і яго віды. Цывільнае права. Асоба. Паняцце аб ей. Праваздольнасць. Правое становішча ізгояў і халопаў. Валоданне і права ўласнасці. Дагавор. Абавязальнасць. Мена, купля-продаж і г.д. Шлюбна-сямейнае права. Паняцце аб сям'і. Шлюб у паганскія часы, шлюб у хрысціянскія часы. Спадчынае права. Субсідыярныя крыніцы ў старажытным праве.

Тэма 3. Беларускія землі ў складзе Вялікага Княства Літоўскага.

Грамадскі лад дзяржавы

Гісторыяграфія праблемы. Асноўныя канцэпцыі паходжання дзяржаўнасці ВКЛ. Унутраныя і знешнія прадумовы ўтварэння ВКЛ. Прычыны ўзвышэння Навагародскага княства. Працэс аб'яднання беларускіх зямель вакол Навагародскага княства. Далучэнне да ВКЛ шэрагу ўкраінскіх і рускіх земляў. Асаблівасці працэсу фарміравання беларуска-літоўскага гаспадарства.

Тэрыторыя дзяржаўнасці Вялікага Княства Літоўскага, яго адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел ў II палове XIII-XV стагоддзях. Вялікакняскі дамен і землі «прыслухоўваючыя». Форма дзяржаўнага ўладкавання. Адзінства, цэнтралізацыя, магутнасць краіны – асноўныя ідэі летапісаў XV – XVI стст.: «Летапісец вялікіх князеў літоўскіх», Беларуска-літоўскі летапіс 1446 г., «Хроніка Быхаўца».

Грамадскі лад. Клас федалаў і шляхецкі стан (саслоўе). Правое становішча федалаў і шляхты. Князі, паны-радныя, паны-харугоўныя, змянешляхта і інш. Рымска-каталіцкае і праваслаўнае духавенства, яго правое становішча.

Сацыяльнае і правое палажэнне розных груп сялян: гаспадарскіх, панскіх, царкоўных. Сяляне-даннікі, сяляне цягля і сяляне асадныя. Агароднікі, халупнікі, кутнікі. Чэлядзь нявольная (дворная). Панцырныя і путныя баяры, іх правое становішча. Заканадаўчае замацаванне прыгоннай залежнасці.

Мяшчанства. Сацыяльныя групы і іх правое становішча.

Тэма 4. Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага Княства Літоўскага. Уніі з Польшчай

Форма дзяржавы. Эвалюцыя палітычнага ладу ВКЛ XIV – XVI стст. Вялікі князь, яго правое становішча. Рада гаспадарства, яе склад і кампетэнцыя (Сойм паноў рады, «Тайная рада», «Праднейшая рада». Пашырэнне яе паўнамоцтваў). Вальны сойм: яго паходжанне, склад, кампетэнцыя. Парадак склікання соймаў. Правое становішча Вальнага сойма.

Вышэйшыя службовыя асобы: земскія (маршалак земскі, гетман найвышэйшы, канцлер, падканцлер, падскарбі земскі) і дворныя (маршалак дворны, падскарбі дворны, гетман дворны) і іх правое становішча. Іншыя земскія і дворныя саноўнікі і ўраднікі (падчашы, падстолі, харужы земскі, харужы дворны, маршалкі гаспадарскія (дворскія) і інш. Дзяржаўная канцылярыя (пісары вялікія), літоўскія, сакратары, дзякі, талмачы). Іх правое становішча.

Удзельныя князі, іх васальная залежнасць ад вялікага князя. Паступовая замена ўдзельных князеў намеснікамі вялікага князя, ваяводамі і старастамі.

Мясцовыя органы кіравання ВКЛ у другой палове XIII–XV стст. Ваявода, стараста, дзяржаўца, войты, старцы. Гараднічы, канюшы, ключнік, лоўчы, сакольнічы.

Змены ў дзяржаўным і тэрытарыяльна-адміністрацыйным уладкаванні ў сярэдзіне XIV ст. Аграрная, адміністрацыйна-тэрытарыяльная рэформы сярэдзіны XVI ст. Стварэнне новых ваяводстваў і павеатаў у XVI ст. Ваяводскія і павятовыя соймікі.

Органы ўлады і кіравання ў гарадах з магдэбургскім правам на тэрыторыі Беларусі (рада, магістрат, войт, лентвойт, бурмістры, радцы, лаўнікі).

Уніі з Польшчай: Крэўская унія. Востраўскае пагадненне. Віленска-Радамская і Гарадзельская уніі. Мельніцкі акт 1501 г. Іх гістарычна-прававая характарыстыка.

Тэма 5. Судовая сістэма Вялікага Княства Літоўскага. Судаводства

Вышэйшыя судовыя органы дзяржавы. Гаспадарскі суд, яго склады (віды), парадак дзейнасці. Падсуднасць спраў. Суд паноў-рады. Соймавы суд. Маршалкоўскі суд. Камісарскі суд. Галоўны Літоўскі Трыбунал, парадак яго фарміравання, дзейнасці, кампетэнцыя. Службовыя асобы. Духоўны Трыбунал.

Мясцовыя суды ВКЛ (замкавы, земскі і інш.) да судовай рэформы сяр. XVI ст. Копны суд. Гарачая капа. Палюбоўны (Трацейскі) суд. Вотчынны суд феадалаў над залежнымі ад іх людзьмі.

Судовая рэформа 60-х гг. XVI ст. Яе этапы. Парэформенныя мясцовыя судовыя органы і іх кампетэнцыя (суд гродскі (замкавы), земскі павятовы суд, падкаморскі суд). Судовыя ўраднікі (земскі суддзя, падсудак, земскі пісар; стараста, падстараста, гродскі суддзя; возны). Іх кампетэнцыя і дзейнасць.

Войтаўска-лаўніцкі суд (суд ленвойта і суд войта) і бурмісцера-радзецкі суд ў гарадах з магдэбургскім правам. Парадак фарміравання і дзейнасці. Юрыдыкі ў гарадах. Апеляцыйны суд для гарадоў, якія мелі прывілеі на магдэбургскае права.

Асноўныя палажэнні працэсуальнага права. Інстанцыі. Падсуднасць. Вышук. Сродкі вышуку. Папярэдняе следства («шкрутыніўм»). Судаводства. Судовыя рокі. Судовыя акты (выракі, дэкрэты). Судовыя рашэнні і спосабы іх выканання. Пракуратары (адвакаты). Іх кампетэнцыя і дзейнасць.

Тэма 6. Прававая сістэма Вялікага Княства Літоўскага

Роля рымскай юрыспрудэнцыі ў фарміраванні дактрыны права рамана-германскай прававой сям'і. Школы права гласатараў, каментатараў і гуманістаў і іх роля ў афармленні еўрапейскага права. Асноўныя рысы і асаблівасці развіцця права на землях Беларусі ў XIV – XVII стст. Роля звычайнага права ў прававой сістэме ВКЛ. Пераход да пісанага права. Субсідыярныя крыніцы права. Уніфікацыя права. Пачатак кадыфікацыі права. Уплыў рымскага права на прававую сістэму ВКЛ.

Першыя агульназемскія законы – прывілеі ВКЛ 1387, 1413, 1434, 1447, 1492, 1506 гг.; аналіз зместа. Судзебнік 1468 г. Значэнне абласных і валасных прывілеяў у прававой сістэме ВКЛ, іх змест.

Прывілеі гарадам на магдэбургскае права; прымяненне крыніц магдэбургскага права ў ВКЛ (прывілеі Вільні, Берасцю, Гародні, Полацку і Менску 1387 г., 1390г., 1391 г., 1498 г., 1499 г.; «Люстра саксаў», перапрацоўкі Б. Гроіцкага і П. Шчэрбіча).

Статут 1529 г. – асноўная крыніца права ВКЛ.

Прычыны прыняцця II Статута ВКЛ 1566 г.: міжнародна-прававыя і ўнутраныя. Яго гістарычна-прававая характарыстыка.

1588 г. – зацверджанне суверынітэту ВКЛ новым зборам законаў – III Статутам ВКЛ. Агульная гістарычна-прававая характарыстыка. Дзяржаўнае права

па Статуту 1588 г. – адлюстраванне рысаў шляхецкай рэспублікі: ролі соймаў і соймаў, караля і рады (сената) судовай сістэмы. Прынцыпы дзяржаўнага права ў Статутах ВКЛ: дзяржаўнага суверэнітэту, прававога суверэнітэту.

Крымінальнае права па статутах ВКЛ. Паняцце, прыкметы, склад і класіфікацыя злачынстваў. Віды злачынстваў, мэты і віды пакаранняў.

Грамадзянскае права па статутах ВКЛ. Праваздольнасць і дзеяздольнасць асобы ў грамадзянскім праве. Аб'ект грамадзянскіх праваадносін. Іскавая (земская) даўнасць. Права на рэч. Аб'екты рэчавага права. Спосабы набыцця рэчавых правоў. Віды рэчавых правоў ў заканадаўстве XIV – XVI стст.: уласнасць, валоданне, залог, сервітут.

Віды дагавораў у заканадаўстве ВКЛ. Залогавыя праваадносінны. Віды залога нерухомай маёмасці. Іпатэка. Залог рухомай маёмасці. Фармалізацыя грамадзянскіх праваадносін. Сродкі забеспячэння абавязцельных праваадносін: задатак, няўстойка, зарука і інш.

Шлюбна-сямейнае права па статутах ВКЛ. Асноўныя ўмовы сапраўднасці шлюбу, спынення шлюбу. Рэгуляванне сямейных маёмасных дачыненняў.

Спадчыннае права па статутах ВКЛ. Асноўныя характарыстыкі пераходу спадчыны па закону і па тэстаменту. Колы асобаў, якія пазбаўлены права на перадачу спадчыны і на атрыманне спадчыны.

Апека. Працэдура ўступлення ў апякунства, правы і абавязкі апекуна, адказнасць апекуна; правы апекаваных; умовы спынення апекі, маёмасная адказнасць апекуна.

Тэма 7. Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Рэчы Паспалітай абодвух народаў (XVII – XVIII стст.)

Заклучэнне Люблінскай Уніі паміж ВКЛ і Каронай Польскай, знешнія і ўнутраныя прычыны. Перадумовы заключэння. Праекты уніі ВКЛ і Кароны Польскай. Лівонская вайна з Маскоўскім княствам і яе ўплыў на перамовы аб Уніі. Польская анэксія зямель ВКЛ – Падляшша, Кіеўшчыны, Валыні, Падолля. Характарыстыка зместу акта Люблінскай Уніі ад 1 ліпеня 1569 г. Захаванне сувярэнных правоў ВКЛ, тытула вялікага князя, назвы дзяржавы – ВКЛ – у адзінай Рэчы Паспалітай. Пацвярджэнне суверэнетэту новым Статутам ВКЛ 1588 г. Дзейнасць Генеральнага сойма ВКЛ у Слоніме, Ваўкавыску. Віленская канвакацыя. Станоўчыя і адмоўныя вынікі уніі для ВКЛ.

Фарміраванне дзяржаўных інстытутаў Рэчы Паспалітай. «Генрыкаўскія артыкулы». Абмежаванне ўлады караля. Свабодная элекцыя манарха. «Пакта-канвента».

Фарміраванне і кампетэнцыя сойма Рэчы Паспалітай (сенат, пасольская ізва). Соймы канвакацыйныя, элекцыйныя і каранацыйныя. Права ліберум вета. Павятовыя соймікі ў дзяржаўнай сістэме ВКЛ, Рэчы Паспалітай. Фарміраванне, кампетэнцыя, іх роля ў дзяржаўна-палітычнай сістэме. «Ураўнанне каронных і літоўскіх правоў» (1697 гадоў) і «Літоўская пастанова» (1700 год).

«Дысідэнцкае» пытанне ў міжнародных адносінах Рэчы Паспалітай. Пачатак дзяржаўных рэформаў у Рэчы Паспалітай. Эканамічныя зрухі да

стабілізацыі ў Рэчы Паспалітай, развіццё мануфактур, капіталістычныя рысы гаспадаркі. Палітычныя змены. Абранне новага караля. Рэфармаванне дзейнасці сойма і соймаў. Рэформы падатковай сістэмы на Канвакацыйным сойме 1764 г. Канвакацыйны сойм 1766 г. і першыя крокі рэформаў. Умяшанне замежных дзяржаў у працэс рэфармавання дзяржаўнага ладу РП. Роля палітыкі Прусіі і Расіі. Адмова ад рэформаў у 1768 г. Кардынальныя правы 1768 г., змены ў дзяржаўным кіраванні. Умацаванне цэнтральнага кіравання. Стварэнне Пастаяннай Рады і Адукацыйнай камісіі.

Праграма рэфармавання грамадства і прававой сістэмы Рэчы Паспалітай. Фізіякратызм – тэарэтычная аснова грамадска-палітычных і прававых рэформаў. «Вольны голас у абарону свабоды» С. Канарскі, К. Нарбут, І. Страйноўскі, І. Храптовіч і інш.

Узвышэнне палітычнай ролі мяшчанства. Кардынальнае рэфармаванне дзяржаўнага ладу Чатырохгадовым соймам. Зацвярджэнне новай формы дзяржавы Канстытуцыяй 3 мая 1791 года. Кампетэнцыя асноўных органаў улады і кіравання.

Крыніцы права ВКЛ пад час Рэчы Паспалітай (1569-1795). Валюміна легум (*Volumina legum*). Законы аб гарадах 1775, 1776, 1791 гг. Характарыстыка зместу Кардынальных правоў 1791 г., Закона аб соймах 1791 г. Канстытуцыя 3 мая 1791 г., асноўныя прававыя інстытуты дзяржавы.

Выкарыстанне дысідэнцкага пытання для захопу дзяржаўнай тэрыторыі Рэчы Паспалітай. Стварэнне Слуцкай, Торуньскай і Барскай канфедэрацый. Міжнародна-прававы акт аб першым падзеле Рэчы Паспалітай. Стварэнне расійскіх адміністрацыйна-тэрытарыяльных адзінак на беларускіх землях, іх кіраванне. Прычыны Таргавіцкай канфедэрацыі. Перадумовы другога падзелу Рэчы Паспалітай, апошні сойм Рэчы Паспалітай, Гарадзенская Канстытуцыя 1793 г. Міжнародна-прававы акт аб падзеле дзяржавы. Інкарпарацыя беларускіх зямель у склад Расійскай імперыі, іх адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел і кіраванне. Прычыны, мэты, лозунгі паўстання пад кіраўніцтвам Т. Касцюшкі. Палітычныя і прававыя погляды кіраўнікоў паўстання Т. Касцюшкі, Я. Ясінскага. Прычыны Трэцяга падзелу Рэчы Паспалітай, міжнародна-прававыя акты. Падзелы Рэчы Паспалітай і парушэнне прынцыпаў міжнароднага права.

Тэма 8. Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Расійскай імперыі

Змены ў сацыяльнай структуры насельніцтва. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел Беларусі ў канцы XVIII – пачатку XIX ст. Праект аднаўлення Вялікага княства Літоўскага ў складзе Расійскай імперыі 1811 г. («План Міхала Клеафаса Агінскага»). Органы мясцовага кіравання на тэрыторыі Беларусі. Генерал-губернатар, яго паўнамоцтвы. Органы кіравання ў губернях. Губернатар і губернскае праўленне. «Общее присутствие» і губернская канцылярыя. Казённая палата. Павятовыя органы кіравання і паліцэйскага нагляду. Ніжні земскі суд. Губернскія і павятовыя шляхецкія (дваранскія) сходы як органы саслоўнага самакіравання. Органы кіравання ў

гарадах. Судовыя органы ў губернях і паветах. Галоўны суд. Маршалкоўскі камісарскі суд.

Кадыфікацыя права Беларусі і Літвы. Праект Збора законаў Заходніх губерняў (Міхаіл Сперанскі, Ігнат Даніловіч і інш.). Увядзенне ў дзеянне на Беларусі законаў Расійскай імперыі. Спыненне дзеяння Статута ВКЛ 1588 г.

Скасаванне прыгоннага права. Маніфест 19 лютага 1861 г. Палажэнне аб губернях і павятовых па сялянскіх справах органах. Мясцовыя палажэнні. Асаблівасці правядзення сялянскай рэформы ў Беларусі. Правое становішча сялян пасля рэформы.

Судовая рэформа і асаблівасці яе правядзення ў Беларусі. Міравыя судзі. Агульныя суды: акруговыя суды, судовыя палаты. Сенат. Інстытут прысяжных павераных.

Рэформа мясцовых органаў. «Мировые посредники». Сялянскія сходы. Валасныя праўленні. Паўстанне 1863 – 1864 гг. у Беларусі. Земская рэформа і асаблівасці яе правядзення на Беларусі. Земскія сходы і іх управы. Час увядзення земскіх органаў у Беларусі. Рэарганізацыя кіравання ў гарадах у адпаведнасці з законамі 1870 і 1892 гг.

Ваенная рэформа. Контррэформы.

Рэвалюцыйны і нацыянальна-вызваленчы рух у Беларусі ў пачатку XX ст. Царскі Маніфест ад 6 жніўня 1905 г. аб утварэнні Дзяржаўнай Думы. Дзейнасць прадстаўнікоў Беларусі ў Дзяржаўнай Думе. Маніфест ад 17 кастрычніка 1905 г. Канстытуцыйны характар «Звезда асноўных дзяржаўных законаў» (красавік 1906 г.). Сталыпінская аграрная рэформа.

Беларусь падчас Першай сусветнай вайны. Дзейнасць земстваў. Актывізацыя нацыянальна-вызваленчага руху.

Развіццё права ў канцы XIX – пачатку XX ст. Змены ў цывільным, крымінальным і працэсуальным праве. Адміністрацыйнае (паліцэйскае) права. Крымінальнае ўлажэнне 1903 г.

Тэма 9. Грамадска-палітычны лад і права ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917 – 1920 гг.)

Эвалюцыя канцэпцыі нацыянальна-дзяржаўнага самавызначэння з пачаткам Першай сусветнай вайны. Віленска-Ковенскі камітэт, Беларускі народны камітэт (БНК) і акт «Канфедэрацыі ВКЛ». Вацлаў Ластоўскі і арганізацыя «Сувязь непадзельнасці і незалежнасці Беларусі». Стакгольмская і Лазанская канферэнцыі нацый. Канцэпцыя «Злучаных штатаў ад Балтыйскага да Чорнага мароў».

Лютаўская рэвалюцыя ў Расіі і Беларусі. З'езд беларускіх нацыянальных арганізацый у Мінску 25 сакавіка 1917 г. і яго рашэнні.

Усталяванне Савецкай улады на неакупіраванай войскамі Германіі частцы Беларусі. Абласны выканаўчы камітэт Заходняй вобласці і фронту (Аблвыкамзах), яго Прэзідыум і Савет Народных Камісараў.

Усебеларускі з'езд (Кангрэс) у Мінску ў снежні 1917 г. Рада Усебеларускага з'езда і яе выканаўчы камітэт – Народны Сакратарыят Беларусі.

Абвяшчэнне Беларускай Народнай Рэспублікі. Устаўныя граматы БНР і іх гісторыка-прававы аналіз. Першы ўрад БНР, яго дзейнасць. Брэст-Літоўскі мірны дагавор паміж Германіяй і РСФСР. Гісторыка-прававая ацэнка. Дзейнасць Рады БНР у эміграцыі.

Абгрунтаванне права Беларусі на свабоднае дэмакратычнае развіццё ў творчай спадчыне ідэолагаў нацыянальнага адраджэння Івана і Антона Луцкевічаў, В. Ластоўскага і іншых. Першы з'езд КП(б)Б і яго рашэнні. Абвяшчэнне Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусія (ССРБ). Фарміраванне ўрада ССРБ, яго склад і кампетэнцыя. Маніфест Часовага рабоча-сялянскага ўрада Беларусі аб стварэнні ССРБ. Тэрыторыя рэспублікі і яе адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел. Першы з'езд Саветаў ССРБ і яго дэкларацыі. Канстытуцыя ССРБ 1919 г. Польшка-савецкая вайна.

Ліквідацыя ССРБ і ўтварэнне Літоўска-Беларускай ССР (ЛітБел). Літоўская Тарыба.

Другое абвяшчэнне Беларускай ССР. Дэкларацыя незалежнасці БССР ад 31 ліпеня 1920 г. Другі з'езд Саветаў БССР. Рыжскі мірны дагавор 1921 г. Падзел Беларусі.

Тэма 10. Асаблівасці дзяржаўна-прававога развіцця Беларускай ССР ў 20-30-я гг. XX ст.

Узаемаадносіны РСФСР і БССР да 1923 г. Канцэпцыі аб'яднання савецкіх рэспублік у адзіную дзяржаву. Стварэнне СССР у 1922 г. Дапаўненні да Канстытуцыі БССР 1919 г. «Узбуйненні» БССР 1924 і 1926 гг. Новы адміністрацыйны падзел Беларусі. Развіццё прававой думкі. Асаблівасці падыходаў савецкай юрыдычнай навукі да праваразумення.

Канстытуцыя БССР 1927 г. Гісторыка-прававая характарыстыка.

Народныя суды. Рэвалюцыйны трыбунал, касацыйны трыбунал пры ЦВК БССР. Вышэйшы суд Рэспублікі і Вышэйшы касацыйны суд, створаны ў кастрычніку 1922 г. Палажэнні аб судовым ладзе СССР, саюзных і аўтаномных рэспублік 16 жніўня 1938 г. Пракуратура. Народны камісарыят унутраных спраў. Рэпрэсіі на тэрыторыі Беларусі.

Канстытуцыя БССР 1937 г. Змены ў сістэме вышэйшых органаў улады і кіравання. Выбарчае права. Увядзенне абласнога адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу. Права. Новыя кодэксы БССР. Змены ў цывільным, сямейным, крымінальным, адміністрацыйным праве.

Тэма 11. Дзяржаўна-прававы стан заходнебеларускіх зямель у складзе Другой Рэчы Паспалітай (1921 – 1939 гг.). Уз'яднанне Заходняй Беларусі з Беларускай ССР у пачатку Другой сусветнай вайны

Прававое становішча насельніцтва Заходняй Беларусі. Нацыянальна-вызваленчая барацьба народа Заходняй Беларусі ў 20 – 30-я гг. XX ст.

Пакт Рыбентропа-Молатава ад 23 жніўня 1939 г. Гітлераўская агрэсія і ўступленне Чырвонай Арміі на тэрыторыю Заходняй Беларусі.

Перадача Віленскага краю Літоўскай Рэспубліцы 10 кастрычніка 1939 г. Стварэнне часовых органаў улады ў Заходняй Беларусі, іх структура і

дзеінасць. Народны (Нацыянальны) Сход Заходняй Беларусі і яго заканадаўчыя акты. Прыняцце Заходняй Беларусі ў склад БССР і СССР. Стварэнне абласцей, раёнаў, сельсаветаў. Фарміраванне органаў савецкай улады ў заходніх абласцях Беларускай ССР.

Тэма 12. Беларуская ССР у перыяд Вялікай Айчыннай вайны

Напад гітлераўскай Германіі на СССР. Прычыны няўдач Чырвонай Арміі ў першыя месяцы вайны.

Утварэнне Дзяржаўнага Камітэта Абароны СССР і іншых надзвычайных органаў на перыяд вайны. Дзяржаўныя органы БССР і іх дзейнасць у перыяд вайны. Законы ваеннага часу. Змены ў заканадаўстве.

Нямецкі акупацыйны рэжым на тэрыторыі Беларусі. Усенародная барацьба беларускага народа супраць акупантаў.

Пачатак вызвалення тэрыторыі Беларусі. Асаблівасці аднаўлення і дзейнасці савецкіх органаў дзяржаўнай улады, партыйных органаў у вызваленых раёнах.

Тэрытарыяльныя страты БССР у пасляваенны перыяд. Аднаўленне народнай гаспадаркі рэспублікі і яго нарматыўнае рэгуляванне.

Тэма 13. Дзяржава і права Беларускай ССР у другой палове 40 – першай палове 80-х гг. XX ст.

Ялцінская і Патсдамская канферэнцыі. Пашырэнне міжнароднай дзейнасці БССР. Стварэнне Народнага Камісарыята замежных спраў БССР. БССР – краіна-заснавальніца Арганізацыі Аб'яднаных Нацый (ААН). Міжнародныя сувязі БССР. БССР і ААН.

Узнаўленне народнай гаспадаркі БССР. Органы дзяржаўнай улады. Вярхоўны Савет БССР і Прэзідыўм Вярхоўнага Савета. Асноўныя накірункі дзейнасці ўрада БССР – Савета Міністраў (з 1946 г.). Мясцовыя органы ўлады. Змены ў адміністрацыйна-тэрытарыяльным падзеле Беларусі.

Органы міліцыі, суда і пракуратуры. Змены ў заканадаўстве СССР і БССР ў другой палове 40-х – сярэдзіне 50-х гг. XX ст.

XX з'езд КПСС (1956 г.) і яго рашэнні. Спроба правядзення дзяржаўных рэформаў і пашырэння кампетэнцыі савецкіх рэспублік. Дзейнасць вышэйшых органаў дзяржаўнай улады і кіравання ў СССР і БССР у 1950–80-я гг. Змены ў кіраванні сельскай гаспадаркай і прамысловасцю. Утварэнне і ліквідацыя Саўнаргаса БССР.

Актывізацыя праватворчай дзейнасці рэспублікі. Новыя тэндэнцыі ў праве. Крымінальны і крымінальна-працэсуальны кодэксы 1961 г. Цывільны і цывільна-працэсуальны кодэксы 1964 г. Шлюбна-сямейны кодэкс 1969 г., інш.

Вышэйшыя і мясцовыя органы дзяржаўнай улады і кіравання БССР у другой палове 1960-х – першай палове 80-х гг. Вярхоўны Савет БССР і яго Прэзідыўм. Савет Міністраў БССР. Міністэрствы і камітэты.

Канстытуцыя БССР 1978 г. Гісторыка-правая характарыстыка. Змены ў заканадаўстве БССР пасля прыняцця Канстытуцыі. Звод законаў БССР.

Удапсканаленне судовай сістэмы БССР. Змены ў дзейнасці суда, пракуратуры, праваахоўчых органаў БССР.

Тэма 14. Дзяржава і права Беларускай ССР на пачатку кардынальных рэформаў у СССР. Абвяшчэнне незалежнасці рэспублікі (др. палова 80-х – пачатак 90-х гг. XX ст.)

Сістэмны крызіс у СССР. З'езды Народных дэпутатаў СССР. Закон аб мовах БССР. Выбары ў Вярхоўны Савет БССР XII склікання. Змены ў Канстытуцыі БССР 1978 г. Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце БССР 27 ліпеня 1990 г. Наданне Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце статусу Канстытуцыйнага закона, абвяшчэнне незалежнасці Рэспублікі Беларусь. Зацверджанне ў якасці дзяржаўных нацыянальных сімвалаў Рэспублікі Беларусь. Дэнансацыя Саюзнага дагавора 1922 г., распад СССР. Стварэнне Садружнасці Незалежных Дзяржаў (СНД).

Тэма 15. Дзяржава і права Рэспублікі Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст.

Станаўленне суверэннай сістэмы органаў дзяржаўнай улады і кіравання ў Рэспубліцы Беларусь. Судова-прававая рэформа. Актывізацыя грамадска-палітычнай думкі. Узнікненне новых палітычных партый.

Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь 15 сакавіка 1994 г. і яе характарыстыка. Прэзідэнт. Вярхоўны Савет. Кабінет Міністраў. Канстытуцыйны Суд. Рэферэндум 14 мая 1995 г. Змена дзяржаўнай сімволікі Рэспублікі Беларусь. Беларуска-расійская інтэграцыя. Мытны саюз і яго выгады для беларускага боку. Наступствы. Дапаўненні ў Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь паводле агульнарэспубліканскіх рэферэндумаў 1996 г. і 2004 г.

Стварэнне Супольніцтва Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі 2 красавіка 1996 г. Органы Супольніцтва. Стварэнне Саюза (1997 г.) Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі. Органы Саюза. Саюзная дзяржава (1999 г.) Беларусі і Расіі. Асаблівасці дагавора. Органы Саюзнай дзяржавы. Сучасны стан і праблемы далейшай інтэграцыі.

Судовы лад і судова-прававая рэформа. Асаблівасці ў развіцці галіновага заканадаўства. Кадыфікацыя права ў Рэспубліцы Беларусь. Грамадзянскі і грамадзянскі працэсуальны Кодэксы. Крымінальны і крымінальна-працэсуальны Кодэксы. Гаспадарчы працэсуальны кодэкс. Кодэкс пра нетры. Мытны Кодэкс. Водны Кодэкс. Зямельны Кодэкс. Лясны Кодэкс. Павеатраны Кодэкс. Банкаўскі Кодэкс. Кодэкс аб шлюбе і сям'і. Кодэкс аб адміністрацыйных правапарушэннях і іншыя.

Асаблівасці і тэндэнцыі ў развіцці прававой думкі, юрыдычнай навукі і юрыдычнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь.

Патрабаванні да курсавой работы

У 2 семестры па дысцыпліне «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» прадугледжана курсавая работа – самастойная навуковая кваліфікацыйная работа студэнта пры засваенні зместу адукацыйнай праграмы па дысцыпліне, якую ён выконвае пад кіраўніцтвам выкладчыка па вучэбнай дысцыпліне вучэбнага плана, якая дэманструе ўзровень агульнатэарэтычнай падрыхтоўкі і авалодання пачатковымі навыкамі навуковага даследавання і якая ўяўляе сабой рашэнне вучэбнай задачы.

Курсавая работа з'яўляецца абавязковым відам самастойнай вучэбнай работы, якая дазваляе студэнту ў працэсе яе выканання набыць навыкі даследавання, асэнсавання і інтэрпрэтацыі тэкстаў нарматыўных актаў, збору, абагульнення і аналізу правапрымяняльнай практыкі, даследаванні і крытычнага аналізу навуковых і вучэбных публікацый.

Курсавая работа ўяўляе сабой лагічна завершанае і аформленае выкладанне студэнтам зместу асобных праблем, задач і метадаў іх рашэння і выконваецца з мэтай фарміравання ў студэнта навыкаў навукова-даследчай работы, павышэння ўзроўню яго прафесійнай (тэарэтычнай і практычнай) падрыхтоўкі, больш глыбокага засваення вучэбнай дысцыпліны, развіцця цікавасці да самастойнай працы з навуковай, вучэбнай, даведачнай літаратурай.

Мэта курсавой работы – паказаць ўзровень ведаў, уменняў і навыкаў студэнта, якія дазваляюць усебакова аналізаваць прававыя з'явы грамадскага жыцця, рабіць абгрунтаваныя высновы і заключэнні ў рамках вучэбнай дысцыпліны «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі».

Тэма курсавой работы павінна адказваць вучэбным задачам навучальнага курса па дысцыпліне «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі», быць актуальнай. Тэмы курсавых работ і графікі іх выканання распрацоўваюцца і зацвярджаюцца кафедрай тэорыі і гісторыі права, па вучэбным плане якой прадугледжана выкананне курсавой работы. У адпаведнасці з навучальным планам спецыяльнасці на выкананне курсавой работы па дысцыпліне адводзіцца 40 гадзін.

Метадычныя рэкамендацыі па падрыхтоўцы, афармленню і абароне студэнцкіх работ зацверджаны стандартамі прадпрыемства СТП 20-04-2008 і СТП 20-05-2008. Глядзіце выданне: Агульныя патрабаванні да зместу, парадак выканання і правілы афармлення студэнцкіх работ: Зборнік стандартаў. – Мінск: УА «Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт», 2014. – 86 с.

**Вучэбна-метадычная карта па вучэбнай дысцыпліне
«Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» для дзённай формы атрымання вышэйшай адукацыі**

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных часоў							Іншае*	Форма контролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Семінарскія заняткі	Лабараторныя заняткі	Колькасць гадзін КСР				
						Л	Сз	Лаб		
	Гісторыя дзяржавы і права Беларусі (96 г.)	56		30		6	4			
1.	Уводзіны. Прадмет гісторыі дзяржавы і права Беларусі і яго асаблівасці. Гістарыяграфія, перыядызацыя	2						[1, 2, 7-9, 13]	Фронтальнае апытанне па тэме, складанне плана-канспекта	
2.	Грамадска-палітычны лад і права ў Беларусі ў перыяд усталявання дзяржаўнасці ўсходніх славян (IX – першая палова XIII ст.)	2		2				[1, 2, 3.т.1, 5, 7-9, 12, 16.ч.1, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, рашэнне задач і казусаў	
3.	Беларускія землі ў складзе Вялікага Княства Літоўскага. Грамадскі лад дзяржавы	4		2				[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, рэфераты	
4.	Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага Княства Літоўскага. Уніі з Польшчай	6		4		2	2	[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, рашэнне задач і казусаў, эсэ, тэставы кантроль	
5.	Судовая сістэма Вялікага Княства Літоўскага. Судаводства	4		2				[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, дзелавая гульня “Працэсуальнае права паводле Статута ВКЛ 1588 г.”	
6.	Прававая сістэма Вялікага Княства Літоўскага	6		4			2	[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, самастойнае вивучэнне галін права па Статуту 1588 г., кантроль: эсэ, тэма па выбару.	
7.	Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў	4		2				[1, 2, 3.т.1, 5,	Фронтальнае апытанне па	

	складзе Рэчы Паспалітай абодвух народаў (XVII – XVIII стст.)								9, 10.т.2, 14-15, 16.ч.2, 17]	тэме, тэставы кантроль, дыскусія
8.	Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Расійскай імперыі	6		4					[2, 3.т.2, 5, 7, 9, 10.т.2, 14-15, 16.ч.2]	Фронтальнае апытанне па тэме; дыскусія па праблеме гістарычных альтэрнатыв дзяржаўнага развіцця Беларусі, выкарыстанне метада прэзентаў.
9.	Грамадска-палітычны лад і права ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917 – 1920 гг.)	4		2		2			[1, 3.т.3, 7-9, 10.т.3, 14-15]	Фронтальнае апытанне па тэме, самастойная падрыхтоўка - эсэ (3 варыянты)
10.	Асаблівасці дзяржаўна-прававога развіцця Беларускай ССР ў 20-30-я гг. XX ст.	4		2					[2, 3.т.3, 7-8, 14-15]	Фронтальнае апытанне па тэме, рэфераты, эсэ, тэсціраванне.
11.	Дзяржаўна-прававы стан заходнебеларускіх зямель у складзе Другой Рэчы Паспалітай (1921 – 1939 гг.). Уз'яднанне Заходняй Беларусі з Беларускай ССР у пачатку Другой сусветнай вайны	2							[1, 2, 3.т.4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]	Фронтальнае апытанне па тэме, план-канспект
12.	Беларуская ССР у перыяд Вялікай Айчыннай вайны	2		2					[1, 2, 3.т.4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]	Лекцыя-канферэнцыя, самаст. падрыхтаваная студэнтамі з калектыўным абмеркаваннем дакладаў.
13.	Дзяржава і права Беларускай ССР у другой палове 40 – першай палове 80-х гг. XX ст.	4				2			[1, 2, 3.т.4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]	Фронтальнае апытанне па тэме, тэставы кантроль
14.	Дзяржава і права Беларускай ССР на пачатку кардынальных рэформаў у СССР. Абвяшчэнне незалежнасці рэспублікі (др. палова 80-х – пачатак 90-х гг. XX ст.)	2		2					[1, 2, 4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]	Фронтальнае апытанне па тэме, план-канспект
15.	Дзяржава і права Рэспублікі Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст.	4		2					[1, 2, 6-9, 11. 14-15, 16.ч.3]	Фронтальнае апытанне па тэме, тэставы кантроль, дыскусія
	Усяго гадзін	56		30		6	4			

**Вучэбна-метадычная карта па вучэбнай дысцыпліне
«Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» для завочнай формы атрымання вышэйшай адукацыі**

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных часоў						Іншае*	Форма контролю ведаў	
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Семінарскія заняткі	Лабараторныя заняткі	Колькасць гадзін КСР				
						Л	Сз			Лаб
	Гісторыя дзяржавы і права Беларусі (24 г.)	16	8							
1	Уводзіны. Прадмет гісторыі дзяржавы і права Беларусі і яго асаблівасці. Гістарыяграфія, перыядызацыя							[1, 2, 7-9, 13]	Фронтальнае апытанне па тэме, складанне плана-канспекта	
2	Грамадска-палітычны лад і права ў Беларусі ў перыяд усталявання дзяржаўнасці ўсходніх славян (IX – першая палова XIII ст.)	2						[1, 2, 3.т.1, 5, 7-9, 12, 16.ч.1, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, рашэнне задач і казусаў	
3	Беларускія землі ў складзе Вялікага Княства Літоўскага. Грамадскі лад дзяржавы	1						[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, рэфераты	
4	Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага Княства Літоўскага. Уніі з Польшчай	1						[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, рашэнне задач і казусаў, эсэ, тэставы кантроль	
5	Судовая сістэма Вялікага Княства Літоўскага. Судаводства	2						[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, план-канспект	
6	Прававая сістэма Вялікага Княства Літоўскага	2	2					[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, самастойнае вывучэнне галін права па Статуту 1588 г., кантроль: задачы.	
7	Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Рэчы Паспалітай абодвух народаў (XVII – XVIII стст.)	2						[1, 2, 3.т.1, 5, 9, 10.т.2, 14-15, 16.ч.2,	Фронтальнае апытанне па тэме, тэставы кантроль, дыскусія	

									17]	
8	Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Расійскай імперыі	2							[2, 3.т.2, 5, 7, 9, 10.т.2, 14-15, 16.ч.2]	Франтальнае апытанне па тэме; дыскусія па праблеме гістарычных альтэрнатыв дзяржаўнага развіцця Беларусі.
9	Грамадска-палітычны лад і права ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917 – 1920 гг.)	2							[1, 3.т.3, 7-9, 10.т.3, 14-15]	Франтальнае апытанне па тэме, самастойная падрыхтоўка.
10	Асаблівасці дзяржаўна- прававога развіцця Беларускай ССР ў 20-30-я гг. XX ст.		2						[2, 3.т.3, 7-8, 14-15]	Франтальнае апытанне па тэме, рэфераты, эсэ, тэсціраванне.
11	Дзяржаўна-прававы стан заходнебеларускіх зямель у складзе Другой Рэчы Паспалітай (1921 – 1939 гг.). Уз'яднанне Заходняй Беларусі з Беларускай ССР у пачатку Другой сусветнай вайны								[1, 2, 3.т.4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]	План-канспект, тэсціраванне
12	Беларуская ССР у перыяд Вялікай Айчыннай вайны								[1, 2, 3.т.4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]	План-канспект, тэсціраванне
13	Дзяржава і права Беларускай ССР у другой палове 40 – першай палове 80-х гг. XX ст.	2							[1, 2, 3.т.4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]	Франтальнае апытанне па тэме, гутарка.
14	Дзяржава і права Беларускай ССР на пачатку кардынальных рэформаў у СССР. Абвяшчэнне незалежнасці рэспублікі (др. палова 80-х – пачатак 90-х гг. XX ст.)		2						[1, 2, 4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]	Франтальнае апытанне па тэме, план-канспект, дыскусія
15	Дзяржава і права Рэспублікі Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст.		2						[1, 2, 6-9, 11. 14-15, 16.ч.3]	Франтальнае апытанне па тэме, тэставы кантроль, дыскусія
	Усяго гадзін	16	8							

**Вучэбна-метадычная карта па вучэбнай дысцыпліне
«Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» для завочнай формы атрымання вышэйшай адукацыі,
інтэграванай з ССА**

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных часоў							Іншае*	Форма контролю ведаў
		Лекцый	Практычныя заняткі	Семінарскія заняткі	Лабараторныя заняткі	Колькасць гадзін КСР				
						Л	Сз	Лаб		
	Гісторыя дзяржавы і права Беларусі (14 г.)	10	4							
1	Уводзіны. Прадмет гісторыі дзяржавы і права Беларусі і яго асаблівасці. Гістарыяграфія, перыядызацыя								[1, 2, 7-9, 13]	Фронтальнае апытанне па тэме, складанне плана-канспекта
2	Грамадска-палітычны лад і права ў Беларусі ў перыяд усталявання дзяржаўнасці ўсходніх славян (IX – першая палова XIII ст.)	2							[1, 2, 3.т.1, 5, 7-9, 12, 16.ч.1, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, рашэнне задач і казусаў
3	Беларускія землі ў складзе Вялікага Княства Літоўскага. Грамадскі лад дзяржавы	1							[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, рэфераты
4	Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага Княства Літоўскага. Упіі з Польшчай	1							[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, рашэнне задач і казусаў, эсэ, тэставы кантроль
5	Судовая сістэма Вялікага Княства Літоўскага. Судаводства								[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, план-канспект
6	Правая сістэма Вялікага Княства Літоўскага	2							[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, самастойнае вывучэнне галін права па Статуце 1588 г., кантроль: задачы.
7	Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Рэчы Паспалітай абодвух народаў (XVII –		2						[1, 2, 3.т.1, 5, 9, 10.т.2, 14-	Фронтальнае апытанне па тэме, тэставы кантроль,

	XVIII стст.)								15, 16.ч.2, 17]	дыскусія
8	Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Расійскай імперыі	2							[2, 3.т.2, 5, 7, 9, 10.т.2, 14-15, 16.ч.2]	Франтальнае апытанне па тэме; дыскусія па праблеме гістарычных альтэрнатыву дзяржаўнага развіцця Беларусі.
9	Грамадска-палітычны лад і права ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917 – 1920 гг.)	2							[1, 3.т.3, 7-9, 10.т.3, 14-15]	Франтальнае апытанне па тэме, самастойная падрыхтоўка.
10	Асаблівасці дзяржаўна- прававога развіцця Беларускай ССР ў 20-30-я гг. XX ст.								[2, 3.т.3, 7-8, 14-15]	Франтальнае апытанне па тэме, рэфераты, эсэ, тэсціраванне.
11	Дзяржаўна-прававы стан заходнебеларускіх зямель у складзе Другой Рэчы Паспалітай (1921 – 1939 гг.). Уз'яднанне Заходняй Беларусі з Беларускай ССР у пачатку Другой сусветнай вайны								[1, 2, 3.т.4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]	План-канспект, тэсціраванне
12	Беларуская ССР у перыяд Вялікай Айчыннай вайны								[1, 2, 3.т.4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]	План-канспект, тэсціраванне
13	Дзяржава і права Беларускай ССР у другой палове 40 – першай палове 80-х гг. XX ст.		2						[1, 2, 3.т.4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]	Франтальнае апытанне па тэме, гутарка.
14	Дзяржава і права Беларускай ССР на пачатку кардынальных рэформаў у СССР. Абвяшчэнне незалежнасці рэспублікі (др. палова 80-х – пачатак 90-х гг. XX ст.)									[1, 2, 4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]
15	Дзяржава і права Рэспублікі Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст.								[1, 2, 6-9, 11. 14-15, 16.ч.3]	Франтальнае апытанне па тэме, тэставы кантроль, дыскусія
	Усяго гадзін	10	4							

**Вучэбна-метадычная карта па вучэбнай дысцыпліне
«Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» для завочнай формы атрымання вышэйшай адукацыі (ВШУБ)**

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных часоў						Іншае*	Форма контролю ведаў	
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Семінарыя заняткі	Лабараторныя заняткі	Колькасць гадзін КСР				
						Л	Сз			Лаб
	Гісторыя дзяржавы і права Беларусі (20 г.)	12	8							
1	Уводзіны. Прадмет гісторыі дзяржавы і права Беларусі і яго асаблівасці. Гістарыяграфія, перыядызацыя							[1, 2, 7-9, 13]	Фронтальнае апытанне па тэме, складанне плана-канспекта	
2	Грамадска-палітычны лад і права ў Беларусі ў перыяд усталявання дзяржаўнасці ўсходніх славян (IX – першая палова XIII ст.)	2						[1, 2, 3.т.1, 5, 7-9, 12, 16.ч.1, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, рашэнне задач і казусаў	
3	Беларускія землі ў складзе Вялікага Княства Літоўскага. Грамадскі лад дзяржавы	1						[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, рэфераты	
4	Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага Княства Літоўскага. Уніі з Польшчай	1						[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, рашэнне задач і казусаў, эсэ, тэставы кантроль	
5	Судовая сістэма Вялікага Княства Літоўскага. Судаводства							[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, план-канспект	
6	Правая сістэма Вялікага Княства Літоўскага	2	2					[1, 3.т.1, 4-9, 10.т.1, 12, 14-15, 17]	Фронтальнае апытанне па тэме, самастойнае вывучэнне галін права па Статуце 1588 г., кантроль: задачы.	
7	Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Рэчы Паспалітай абодвух народаў (XVII – XVIII стст.)	2						[1, 2, 3.т.1, 5, 9, 10.т.2, 14-15, 16.ч.2,	Фронтальнае апытанне па тэме, тэставы кантроль, дыскусія	

									17]	
8	Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў складзе Расійскай імперыі	2							[2, 3.т.2, 5, 7, 9, 10.т.2, 14-15, 16.ч.2]	Франтальнае апытанне па тэме; дыскусія па праблеме гістарычных альтэрнатыў дзяржаўнага развіцця Беларусі.
9	Грамадска-палітычны лад і права ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917 – 1920 гг.)	2							[1, 3.т.3, 7-9, 10.т.3, 14-15]	Франтальнае апытанне па тэме, самастойная падрыхтоўка.
10	Асаблівасці дзяржаўна- прававога развіцця Беларускай ССР ў 20-30-я гг. XX ст.		2						[2, 3.т.3, 7-8, 14-15]	Франтальнае апытанне па тэме, рэфераты, эсэ, тэсціраванне.
11	Дзяржаўна-прававы стан заходнебеларускіх зямель у складзе Другой Рэчы Паспалітай (1921 – 1939 гг.). Уз'яднанне Заходняй Беларусі з Беларускай ССР у пачатку Другой сусветнай вайны								[1, 2, 3.т.4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]	План-канспект, тэсціраванне
12	Беларуская ССР у перыяд Вялікай Айчыннай вайны								[1, 2, 3.т.4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]	План-канспект, тэсціраванне
13	Дзяржава і права Беларускай ССР у другой палове 40 – першай палове 80-х гг. XX ст.								[1, 2, 3.т.4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]	Франтальнае апытанне па тэме, гутарка.
14	Дзяржава і права Беларускай ССР на пачатку кардынальных рэформаў у СССР. Абвяшчэнне незалежнасці рэспублікі (др. палова 80-х – пачатак 90-х гг. XX ст.)		2						[1, 2, 4, 7-9, 14-15, 16.ч.3]	Франтальнае апытанне па тэме, план-канспект, дыскусія
15	Дзяржава і права Рэспублікі Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст.		2						[1, 2, 6-9, 11. 14-15, 16.ч.3]	Франтальнае апытанне па тэме, тэставы кантроль, дыскусія
	Усяго гадзін	12	8							

Інфармацыйна-метадычныя частка

ЛІТАРАТУРА

Асноўная

1. Аргучинцев, Г. К. История государства и права Беларуси : учеб. пособие / Г. К. Аргучинцев. – 4-е изд. – Минск: Амалфея, 2019. – 379 с.
2. Довнар, Т. И. История государства и права Беларуси : учеб. пособие / Т. И. Довнар, Е. И. Орловская. – 2-е изд., стер. – Минск: Издат. центр Белорус. гос. ун-та, 2020. – 191 с.
3. История белорусской государственности: В 5 т. / А.А. Коваленя [и др.]; Нац. акад. наук Беларуси, Ин-т истории. – 3-е изд. – Минск: Беларуская навука, 2020. – Т. 1 – 5.
4. Пазднякоў, В. С. Помнікі права Беларусі XIV–XVI стст.: абласныя прывілеі : крыніцазн. дапам. / В. С. Пазднякоў. – Мінск : Беларус. навук.-даслед. ін-т дакументазнаўства і арх. справы, 2018. – 236 с.
5. Саракавік, І. А. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі : у 2 ч. / І. А. Саракавік. – Мінск: А. М. Варахін, 2020. – Ч. 1. – 419 с.

Дадатковая

6. Бардах, Ю. Штудыі з гісторыі Вялікага княства Літоўскага / Ю. Бардах; пер. М. Раманоўскага; прадм. Г. Сагановіча. – Мінск: БГА, 2002. – 459 с.
7. Вішнеўская, І. У. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі: вучэб.-метад. дапаможнік / І.У. Вішнеўская. – Мінск: БДЭУ, 2006. – 151 с.
8. Вішнеўская, І. У. Палітычная і правая думка Беларусі на мяжы еўрапейскіх цывілізацый: манаграфія / І.У. Вішнеўская. – Мінск: Тэсей, 2008. – 295 с.
9. Вішнеўскі, А. Ф. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі: вучэб. дапаможнік / А.Ф. Вішнеўскі, І.У. Вішнеўская. – Мінск: ТэтраСістемс, 2005. – 192 с.
10. Гісторыя Беларусі: у 6 т. / рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск: Экаперспектыва, 2000 – 2011. – Т. 1 – 6.
11. Доўнар, Т.І. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі: падручнік / Т. І. Доўнар. – Мінск: «Адукацыя і выхаванне», 2014. – 416 с.
12. Доўнар, Т.І. Помнікі права Беларусі феадальнага перыяду / Т. І. Доўнар. – Мінск: ІСЗ, 2001. – 312 с.
13. Доўнар-Запольскі, М.В. Асновы дзяржаўнасці Беларусі / М. В. Доўнар-Запольскі. – Мінск: «ГЕРОНТ-А», 1994. – 21 с.
14. Лапановіч, С. Ф. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі : вучэб.-метад. дапам. для студэнтаў устаноў выш. адукацыі, якія навучаюцца па спецыяльнасцях 1-24 01 02 «Правазнаўства», 1-24 01 03 «Эканамічнае права» / С. Ф. Лапановіч, А. М. Сувалаў. – Мінск : Акад. МУС РБ, 2018. – 173 с.
15. Праблемы гісторыі дзяржавы і права Беларусі: матэрыялы міжнар. навук.-практ. канф., прысвечанай 90-годдзю с дня нараджэння І.А. Юхо, Мінск, 18–19 сак. 2010 г. / рэдкал.: С.А. Балашэнка (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск: БДУ, 2011. – 199 с.

16. Сидоренко, Б. И. История государства и права Беларуси: курс лекций: в 3 ч. / Б. И. Сидоренко. – Минск : БИП – Ин-т правоведения, 2018–2019. – Ч. 1 – 3.

17. Юхо, Я. А. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі: Вучэбн. дапам.: У 2 ч.– Мінск: РІВШ БДУ, 2000. – Ч. 1. – 352 с.

Прыкладны пералік заданняў кіруемай самастойнай работы

Кіруемая самастойная работа студэнта прадугледжваецца па «Гісторыі дзяржавы і права Беларусі» для дзённай формы атрымання адукацыі. Мэта кіруемай самастойнай работы – самастойнае авалоданне студэнтамі ведамі па пэўных тэмах дысцыпліны.

Задачы самастойнай работы:

- набыццё студэнтамі неабходных ведаў па названых тэмах;
- развіццё навыкаў самастойнага мыслення, умення аналізаваць вывучаны матэрыял;
- выпрацоўка навыкаў лагічнага і паслядоўнага выкладу вывучанага матэрыялу.

Форма кантролю – па выбару выкладчыка: эсэ, рэфераты, даклады, складанне і рашэнне тэставых заданняў, рашэнне задач-казусаў, калёквіўмы, круглы стол, дзелавая гульня, комплексная кантрольная работа і інш.

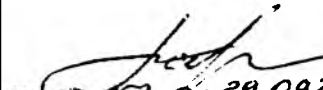
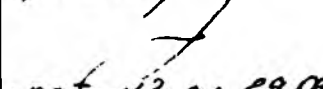
№ п/п	Назва тэмы	Лекцыі	Семінары	Форма кантролю
1.	Дзяржаўна-палітычны лад Вялікага Княства Літоўскага. Уніі з Польшчай	2		Рэфераты альбо эсэ на тэму: «Уніі ВКЛ з Польскай Каронай»; «Альтэрнатывы гістарычнага развіцця ВКЛ у др. пал. XVI ст. »
2.	Судовая сістэма Вялікага Княства Літоўскага. Судаводства		2	Рашэнне задач і казусаў па Статутах ВКЛ XVI ст., эл.
3.	Прававая сістэма Вялікага Княства Літоўскага		2	Рэфераты. Тэст
4.	Грамадска-палітычны лад і права ў перыяд рэвалюцыйных перамен і адраджэння беларускай дзяржаўнасці (1917 – 1920 гг.)	2		Эсэ на тэму : «Канцэпцыі нацыянальна-дзяржаўнага самавызначэння ў праграмах беларускіх палітычных партый»
5.	Дзяржава і права Рэспублікі Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст.	2		Тэставы кантроль ведаў
	Усяго гадзін КСР	6	4	

Пералік рэкамендуемых сродкаў дыягностыкі вучэбнай дзейнасці

Для ацэнкі дасягненняў студэнтаў па прадмеце рэкамендуецца выкарыстоўваць наступныя сродкі дыягностыкі:

Вусная форма дыягностыкі кампетэнцый	калэквіум; рашэнне тэарэтычных і практычных задач; даклады на семінарскіх занятках; даклады на канферэнцыях
Пісьмовая форма дыягностыкі кампетэнцый	тэсты; кантрольныя апытанні; кантрольныя работы; пісьмовыя справаздачи па аўдыторным (хатнім) практычным практыкаваннях; пісьмовыя справаздачи па практыкумах; эсэ; рэфераты; публікацыі артыкулаў, дакладаў; ацэньванне па модульна-рэйтынгавай сістэме
Вусна-пісьмовая форма дыягностыкі кампетэнцый	справаздачи па хатнім тэарэтычным і практычным заданнях і задачах з іх вуснай абаронай; ацэньванне па модульна-рэйтынгавай сістэме; ацэньванне на аснове дзелавой гульні
Тэхнічная форма дыягностыкі кампетэнцый	электронныя тэсты; складанне і прадстаўленне прэзентацый.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ РАБОЧАЙ ПРАГРАМЫ ДЫСЦЫПЛІНЫ З ІНШЫМІ ДЫСЦЫПЛІНАМІ

Назва дысцыпліны, вывучэнне якой звязана з дысцыплінай навучальнай праграмы	Кафедра, якая забяспечвае вывучэнне дысцыпліны	Прапановы кафедры аб змяненні ў змест навучальнай праграмы	Прынятае рашэнне кафедрай, якая распрацоўвае навучальную праграму
1. Грамадзянскае права	грамадзянска- прававых дысцыплін	няма	 прат. № 2 ад 29.09.2020
2. Крымінальнае права	дзяржаўна- прававых дысцыплін	няма	 прат. № 2 ад 29.09.2020

ДАПАЎНЕННІ І ЗМЭНЫ ДА ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ УВА

на _____ / _____ навучальны год

№№ пп	Дапаўненні і змены	Падстава

Вучэбная праграма перагледжана і адобрана на пасяджэнні кафедры тэорыі і гісторыі права (пратакол № ____ ад _____ 202_ г.)

Загадчык кафедры

доктар юр.н., прафесар _____

Дз.М. Дземічаў

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Дэкан факультэта,
к.ю.н., дацэнт

_____ (вучоная ступень, вучонае званне)

_____ (подпіс)

_____ (Ініцыялы, Прозвішча)